

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně

Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

máme za sebou další vánoční svátky - období štědrosti (ať už skutečné, nebo té strojené) a rozdávačnosti (ať už té ušlechtilé, nebo ryze konzumní). Nevím, zda je to pouze sociální bublina, ve které se pohybují, nebo se věci ve skutečnosti hýbají správným směrem, ale v letošním předvánočním období jsem měl pocit, že čím dál více lidí upřednostňuje nemateriální obdarová-

Z obsahu tohoto čísla:

Co se povedlo v roce devatenáctém?.....	2
Sváteční výlet do Katovic a okolí.....	3
Volné kácení stromů kolem železnic.....	4
Staré odrůdy jabloní - štrůdláky.....	5
Urbex - místa, která si příroda bere zpět	6
Lokálnost - zamyšlení nad naší.....	7
Křížák trojtečný.....	8
Večer s dokumentem - 71. díl.....	9
Pozvánky - leden 2020.....	9
Odpočítávání - Alan Weisman.....	12
„Já mám jeden sen...“.....	13
Lednová krajina Jirky Wagnera.....	14
Tučňák Juan Salvado a co koho naučil....	14
Postřehy ze Slovenska - IV.....	15
Silvestr.....	16

vání - formou zážitkových poukazů nebo různých bohulibých a charitativních certifikátů. Stejným směrem jsem pozoroval i rozšíření nabídky v této oblasti. Je sice po Vánocích, ale uvedený způsob je samozřejmě využitelný po celý rok i k jiným příležitostem. Výhodou budiž i odklonění toku peněz mimo konzumní oblast do prostoru neziskového nebo environmentálního. Namísto hromadění materiálních a mnohdy nepotřebných statků tak můžeme přispět k nápravě něčeho, co bylo nákupem spotřebního zboží způsobeno.

Toliko k teorii, nyní několik málo příkladů. Velmi populární jsou v posledních letech certifikáty pro výkup cenných území - např. ve vzdálené Indonésii ([zde](#)) i v rámci ČR ([zde](#)). Na výběr je z celé řady podobných kampaní zaměřených na konkrétní pomoc v cílovém území nebo vybranou složku fauny či flóry ([zde](#), [zde](#) nebo [zde](#)) a určitě najdete na internetu celou řadu dalších. Na místě je však také určitá obezřetnost. Projekty tohoto typu jsou někdy vystavěny způsobem tzv. greenwashingu, kdy je zelená myšlenka zneužita pro pouhé zvýšení prodeje. Příkladem (i když ne přímo z oblasti dávkových certifikátů) je třeba ekologická absurdita, kterou před nedávnem tlumočil server ekolist.cz (viz [zde](#)). V síti evropských restaurací můžete podpořit výsadbu ovocných stromů konzumací exotického hovězího - tedy výměnou za největší příčinu deforestace tropického pralesa.

Foto Jiří Wagner

Přejeme vám úspěšný nový rok 2020 se srdcem na dlani a rozumem v hrsti, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Co se povedlo v roce devatenáctém?

Značný prostor je v našem časopisu věnován negativním zprávám o životním prostředí, v lepším případě o nerovném boji vedoucím k dílčím, ale malým pozitivním výsledkům. Pojdme tedy vykročit do nového roku s výčtem toho, co se povedlo. Zároveň nabízím ohlédnutí za tím, co mě osobně v zeleně laděném jihočeském ostrůvku za poslední rok potěšilo.

Jak jsme psali v [lednovém čísle](#), první aktivitou roku 2019 byla oprava ptačích budek visících na několika lokalitách v rámci Strakonic. Za některé dosluhující staré budky byly vyvěšeny příbytky nové. Poprvé byl osazen nemocniční park. Podařilo se nám navázat spolupráci s Dětským centrem, jehož svěřenci celou zimu pilně plní tři nová krmítka. I když rekapitulace hnízdění sezóny ještě nebyla ukončena, již teď je možné říci, že budky (nejen zde) byly z větší části obsazeny. Jejich počet tedy odpovídá možnostem a potravní nabídce daných lokalit. Bližší číselné výsledky přineseme v únorovém vydání časopisu.

Kromě tradičního transferu obojživelníků, který si můžete připomenout v [čísle 5/2019](#), nás březen obohatil otevřením prvního bezobalového obchodu ve Strakonici. Bezinka se stala zhmotněním stále silnějších tendencí a popularity tématu předcházení vzniku odpadů. Před koncem roku se přestěhovala z Malého náměstí na to Velké a my jí přejeme velkou budoucnost.

Před koncem roku 2018 i v průběhu roku minulého vznikaly spolky a iniciativy v blízkém okolí našeho města, v roce 2019 se už naplno pustily do práce. Neformální uskupení Voda a zeď v Písku se proměnilo v oficiální spolek a zapojilo se nejen do obtížné komunikace s vedením města, ale i do viditelných aktivit v terénu – nejčastěji formou výsadby stromů. Pomáhalo také organizovat nejrozličnější vzdělávací akce a určitě zaplnilo prázdné místo v píseckém prostoru. Podobným způsobem naplňuje myšlenku „Mysli globálně, jednej lokálně“ i radomyšlský Klíček. Na kontě má nejen významnou pomoc na jedné z lokalit jarního transferu obojživelníků u Strakonic, ale také úspěšný pokus o rozhybání konzervativního a konzumního prostředí radomyšlské letní poutě a Dne dětí ([Kompost č. 7/2019](#)) v podobě alternativních koutků s mnoha různými environmentálními aktivitami. Za zmínku stojí také třeba „drobnůstka“ v podobě realizace sběrného místa pro třídění kovových odpadů v Domanicích. Filmové projekce s přesahem budou prý v roce 2020 pokračovat a nejnověji se chystá kampaň vyvěšování ptačích budek na Radomyšlsku (viz [minulý Kompost](#)). Pro úplnost doplňuji ještě první radomyšlský výměnný bazar (SWAP) a vytrvalou snahu rozdmýchat zájem o zelené záležitosti na tamním úřadě.

Jestli jste si mysleli, že jeden člověk a navíc v rámci svého volného času nic moc nezvládne, mohli jste se nechat vyvést z omylu např. zapojením Strakonic do projektu Do práce na kole (viz [Kompost 7/2019](#)). Součástí rozsáhlé kampaně jediné organizátorky bylo velké množství doprovodných akcí a sponzorských darů pro účastníky.

Letní období přineslo kromě dovolených také další vlnu veder, prohloubení sucha a loňské kůrovcové kalamity. Jestli se něco dá v této oblasti považovat za úspěch, pak určitě to, nakolik diskuze o těchto záležitostech pronikla od okruhu angažovaných lidí do veřejného prostoru a médií. V jednu chvíli mi připadalo, jako by celá republika neřešila nic jiného než klimatickou změnu, zadržování vody v krajině a smrky v nížinách. I když konkrétní kroky zůstaly ve většině případů pouze na papíře, všeobecné povědomí je určitě nezbytné.

Zpovzdálí jsem sledoval aktivity českobudějovického spolku Společný svět, který má na kontě nejen pravidelné veganské pikniky, ale také první celodenní etický festival v Českých Budějovicích a celou řadu menších podobných akcí.

Po propršeném Veget Festu jsem měl možnost spravit si podzimní chutě hned několikrát. Příjemná byla dvě odpoledne, kdy za pomoci mnoha dobrovolnických rukou a bez použití těžké techniky vznikly dvě nové tůně pro obojživelníky u Zahorčic ([Kompost č. 9/2019](#)). O větší, technikou a dotačním programem podpořené tůni vybudované u Bratronic jsme se zmínili v [říjnovém čísle](#). Měsíce říjen a listopad patřily přípravě a realizaci dvou Štafetových alejí – projektu spojujícího běžecský koníček s praktickou ochranou přírody. Potěšující byla nejen finanční angažovanost dárců, ale jejich zapojení do samotných výsadeb. O alejích u Střelského rybníka a Droužetic jste si mohli přečíst v [Kompostech č. 11 a 12/2019](#). A také o tom, kterak bylo několik párů dobrovolnických rukou odkloněno ve prospěch transferu měkkýšů z břehů upouštěné Orlické přehradě.

Foto Florián Pešek

Strakonický okres se stal možná celosvětově regionem s nejvyšším počtem přehraní dokumentu A plastic ocean. Zájem zejména od základních škol ani zdaleka neustal, naopak získal konkrétní rámec prostřednictvím vzdělávacího programu Planeta můj domov, který uvedla v život Místní akční skupina Strakonicko, z. s. Přestože film i doplňující přednášku už znám víceméně nazpaměť, je skvělé vědět, že druhé stupně škol na Strakonicku, které dokument ještě nezhledly, už jsou v menšině.

Výčet úspěšných podniků loňské sezóny patrně nebyl zcela kompletní. Pokud byste se chtěli stát do budoucna v jakémkoli ohledu jeho součástí, budeme rádi, když se nám ozvete. -jj-

Sváteční výlet do Katovic a okolí

V neděli 15. 12. jsme se v rámci akce pobočky ŠK Za Parkem a ZO ČSOP vydali v počtu 14 osob jen do blízkých Katovic, aby účastníci měli možnost nastavit si délku podle svého a buď s námi jít celou cestu, nebo se svézt domů autobusem. Také jsme pomýšleli na to, že bude asi zájem o polední teplé jídlo pod střechou. Nakonec ale bylo takové počasí, jako kdyby bylo babí léto, případně už jaro. Na dokreslení situace jsem ukázala skupince hned po srazu na hradě pučící kalinu vonnou, Eva Legátová mě ale upozornila, že tento keř patří mezi dřeviny se zimní dobou květu. Byla jsem jí za opravu vděčná, protože poloha keře na výsluní a teplé zimy posledních let mě zmátly a nenapadlo mě si zjistit, jak to s touto kalinou je. Jednoduše jsem si myslela, že jde opakovaně o výsledek nadměrné teploty, tak jak to někdy u rostlin v zimě bývá. A hned nedaleko jsme si u jednoho z rodinných domků na břehu Otavy ukázali jasmín nahokvětý. Jeho větve byly obaleny žlutými květy a také je to v jeho případě načasováno na zimní období. Líbí se mi, jak při našich akcích doplňujeme jeden druhého. Každý ví něco a je pěkné být pohromadě a informovat se navzájem.

Jasmín nahokvětý, foto -ah-

Na počasí přišla řeč během naší cesty ještě několikrát. Všichni jsme si jen tak za sebe libovali, jak je nám příjemně, ale bylo to doprovázeno vědomím, že pro přírodu tohle nijak příznivé není. Přezimování probíhá lépe, obejde-li se bez velkých výkyvů a s nimi spojených ztrát energie. Dokumentovali jsme to mimo jiné na příkladu obojživelníků. Jejich rozmnožovací tah je v současné době delší, než by tomu bylo v původní krajině plné tůňek a mokřadů, a když mu navíc předchází "jaro" v zimě a pak často ještě i náhlé mrazy v předjaří, sucho a vítr, je s podivem, že vůbec nějaké žáby dokážou k rybníkům dojít.

Od levého břehu Otavy (kde jsme na okamžik zahlédli dokonce i ledňáčka) jsme se odklonili za Novým Dražejovem, a sice do Virtu. Tam jsme si ukázali nádržku s výskytem zajímavého rostlinstva (např. prustky bahenní), která měla být vybagrována, ale povedlo se původní porost zachovat. Dále jsme došli mladou jednostrannou alejí ke Střele a pověděli jsme si podrobnosti o minulosti zámku i o záměrech současného majitele. Pozemek je oplocen a veřejnosti nepřístupný, v parku má být časem stádečko jelenů a objekt má být postupně rekonstruován. Z drobných živočichů nám zde Eva ukázala drabčika a štírku. Mluvili jsme také o aleji, protože je typickým příkladem toho, jak je těžké získávat pro sázení místní obyvatele. Stromky lemují cestu jen z jedné strany, ale i tak některé doplatily na střety s projíždějící technikou a uschly.

V dále jsme zároveň viděli alej novou, takzvanou Štafetovou, o jejímž vzniku jsme vás informovali v [čísle 11/2019](#) a jejíž osud bude, doufejme, lepší. Od zámku vedly naše kroky právě tam a setkali jsme se tam s Františkem Langmajerem, s nímž jsme byli předem domluveni. František v Katovicích už řadu let bydlí a aktivně se věnuje mnoha místním činnostem, mezi nimi na prvním místě právě péči o zeleň. Hned v aleji pochválil zaměření na krajové ovocné odrůdy a poradil nám drobnou, ale podstatnou úpravu drátěné ochrany kmínků - bylo by dobré přichytit je pevněji ke kůlům, aby je nebylo možno nadzvednout nad zem. Mohli by se tam totiž takto dostat zajíci a ohryzat kůru. Rovnou jsme se také domluvili, že pozveme v rámci některé z akcí pobočky Za Parkem veřejnost k jarnímu prořezávání.

Obešli jsme vypuštěný Střelský rybník a řekli si něco o jeho letošní obsádce. Členové Českého rybářského svazu zde měli za účelem posílení říčních stavů ryb a prodeje nasazeného tolstolobika, amura, kapra a lína. A jako skoro všude, vyskytla se i invazní stěvička východní. Za rybníkem jsme přešli rušnou katovickou silnicí a dostali se na pěšinu vedoucí k nově opravené kapličky sv. Norberta. Potom už to bylo blízko k novému hřišti na okraji obce. Jeho součástí je i malé jezírko, ohniště a skupinky zachovaných starších stromů. Z nich některé budou ještě potřebovat bezpečnostní řez - k němu dojde nyní v zimním období. Jeden ze stromů se rozlomil a část kmene byla ponechána jako útočiště pro hmyz. Bylo zajímavé si prohlédnout důmyslné chodbičky, jimiž je dřevo protkáno. A jedna z vrb dostala teď v předvánočním období roli Ježíškovy pošty. Dutina v kmeni zakrytá proutěnými dvířky se dětem určitě líbila.

Cestou po Katovicích nám František ukázal výsadby minulých let a spočítal, že včetně

té poslední (symbolických 30 stromků sázených spolu s veřejností 17. 11. k výročí revolučních událostí roku 1989) se jedná o několik desítek nových stromků (160). Byl také prosvětlen smíšený lesík nad Otavou a proměněn na přírodní park.

Vyhlášenou specialitou obce je výzdoba dřevěnými sochami, což je výsledek čtyř ročníků podzimní akce Otesánek (a i na její realizaci má lví podíl právě František) - navíc se počítá v dalších letech s pokračováním. Sejdou se řezbáři, před očima veřejnosti pracují s motorovými pilami a s dláty, návštěvníci užívají tohoto nevšedního zážitku i doprovodného programu, všichni jsou spokojeni, a ještě se pak na některém z veřejných prostranství objeví nová pohádková postava, dutý kmen s prolézačkou pro děti nebo třeba nějaký drobnější motiv. Zvláště se nám líbil stylizovaný anděl na hřbitově a nedaleko něj socha s názvem Duše stromu.

Obešli jsme i historické památky (kostel, mlýn, domek mýtného u mostu...) a bylo by nás lákalo vydat se až ke Katovické hoře. To si ale necháme na jindy. Pověst týkající se studánky pod horou a několik dalších jsme si pověděli i tak. Vzpomínali jsme na doby, kdy jsme společně s Františkem chodili na přírodovědné výlety vedené právě jím (to bylo v letech 2007-2009 - viz zápisy [zde](#), [zde](#) a [zde](#)).

Největší překvapení nás čekalo na místě, kde už nějakou dobu žije bobr a působí si říční břeh podle svých potřeb. Viděli jsme přehryzané kmeny stromů, vyhrabané stružky a ohlodanou mladou kůru a říkali jsme si, že někde takováhle výrazná činnost dělá problémy a vyvolává snahu zasahovat, ale jinde by bylo dobré se bobra zastat. Po rozloučení s Františkem, kdy jsme se dali na zpáteční cestu přes Pracejovice, jsme si mohli bobří dílo porovnat s lidským, protože jsme míjeli nové vodní nádrže u Bažantnice. Mají sloužit jako zásobárna vody pro Strakonice. Bude-li to fungovat dobře, ukáže čas.

Nakonec jsme prošli strakonickou Kalvárií, což je místo spjaté s našimi dobrovolnickými pracemi. Na jaře tam, jak doufáme, zase rozkvetne hojná hájová květena a kolo života se pootočí, aby se s podzimem přiblížilo k dalšímu zimnímu odpočinku. Tak jako teď, kdy jsme na sklonku roku 2019 společně poděkovali přírodě i sobě navzájem a popřáli si dobrý start do roku následujícího. **-ah-**

Překopávky

Volné kácení stromů kolem železnic dostalo zelenou

Následující řádky se mi nepíší vůbec snadno. Děsivá zpráva dorazila týden před Štědrým dnem z Poslanecké sněmovny. Za vydatného přispění poslanců ANO, KSČM a ČSSD prošla dolní komorou Parlamentu ČR novela drážního zákona, která jednak přijala pro ochranu přírody vcelku nepodstatnou jednotnou jízdenku, ale ostře sledovaná úprava režimu kácení stromů „ohrožujících“ bezpečný provoz na železnici se bohužel s jízdenkou svezla také.

Když jsme před měsícem informovali o tom, že se Senátu na sklonku října podařilo pozměňovacím návrhem dostat proble-

Foto -jj-

matickou pasáž z novely pryč (viz [zde](#)), věřili jsme, že přece jenom špetka zdravého rozumu zůstala zachována. Opětovné hlasování 17. 12. Poslaneckou sněmovnou nás však z tohoto omylu vyvedlo ([zde](#)). Argumentace zastánců novely v čele s Federací strojvůdců vedla po citově zabarvené ose – na trať může spadnout i zcela zdravý strom, je tedy třeba pokácet všechny, které to teoreticky mohou být. Jsme tak opět svědky demonizování stromů, které údajně ohrožují člověka na životě i ve chvíli, kdy sedí v teplé vlakového kupé. Podle údajů Drážní inspekce spadlo v loňském roce na trať přes 600 stromů a bylo jimi způsobeno 75 mimořádných událostí (viz [zde](#)). Za posledních statisticky zaznamenaných šest let při těchto nehodách nikdo nezahynul, zraněno bylo 9 osob, hmotné škody se pohybují do 10 milionů Kč ročně ([zde](#)). Jsou v porovnání s jinými typy

Hmyzí chodbičky, foto -ah-

nehod řádově méně časté a řešení s tak obrovskou ekologickou újmou je zcela neadekvátní.

Co bude novela v praxi znamenat? Veřejný zájem ochrany zdraví, života a majetku bude zcela nadřazen ustanovením zákona č. 114/1992 Sb. na ochranu přírody a krajiny. Teoreticky bude ke skácení „označen“ jakýkoli strom, který by mohl v případě pádu (a tedy svou výškou) zasáhnout do průjezdního profilu dráhy. Úprava se bude týkat všech stromů bez výjimky, tedy i např. ve zvláště chráněných územích nebo v chráněné síti Natura 2000. Kácení dostane zelenou také u tramvajových, trolejbusových nebo lanových tratí. V případě nejhoršího možného scénáře tak budeme za pár let při jízdě vlakem koukat na porosty stromů z uctivé vzdálenosti nějakých 30 metrů.

Novela drážního zákona je absurdní i v globálním kontextu. V době, kdy společností rezonuje narůstající problém sucha, většina našich lesů se rozpadá a dřeviny jsou označovány jako jeden z efektivních způsobů boje proti globálním změnám klimatu, jsme podepsali ortel dalším statisícům z nich. Zdalipak se odpovědní politici opět nebudou stydět nechat se vyfotit při sázení nějaké té lípy svobody nebo povedou silné řeči o 10 milionech nových stromů pro českou krajinu?

Nezbývá než doufat, že trocha toho zdravého rozumu zůstane i dotčeným úředníkům SŽDC a zákonný předpis nebude vykládán v praxi v jeho striktní podobě. A zůstanou (i když už ne pod dohledem příslušného orgánu ochrany přírody) u odstraňování stromů, které riziko pádu na koleje prokazatelně představují. Tomuto přání zatím nahrává i fakt, že alespoň prozatím na to nepostačuje „výrobní“ kapacita a mnohdy nejsou odstraňovány ani stromy, které by vzhledem ke svému stavu odstraněny být měly. -jj-

Staré odrůdy jabloní - štrůdláky

Před třiceti lety jsem dostala možnost obhospodařovat 25 ha polí a luk v malé vsi na Českokrumlovsku. Ochrana přírody pro mne byla vždy na prvním místě, a tak zde vznikla ekofarma s malým ovocným sadem moderních, rezistentních odrůd, lemovaná alejemi domácích stromů a keřů. Když jsem se potulovala po okolí, potkávala jsem mnoho starých ovocných stromů se zajímavými, leckdy velmi chutnými plody. Stávalo se ale, že když jsem přišla na to samé místo za rok, strom s ovocem už tam nebyl. Založila jsem proto na ekofarmě ovocnou školku, nakoupila podnože jabloně lesní a hrušně polničky a začala ovocné stromy mapovat, fotit a sbírat zralé plody, popisovat je a snažila se zjistit jejich pomologický název. Z vybraných zdravých stromů jsem odebírala rouby, a z nich na podnožích pěstovala vysokokmeny, ty vysazovala do matečnice a dál pěstovala a popisovala. Dnes je z toho na farmě hektar pěti až patnáctiletých matečných stromů starých odrůd jabloní a hrušní. O své zkušenosti bych se s vámi ráda podělila v malém seriálu věnovaném starým odrůdám, jehož první část právě začínáte číst.

Venku vládne zima. Stromy už dávno shodily své listí a uložily se k zimnímu odpočinku, ale na některých starých jabloních ještě plody jsou. Kdybychom tato jablka utrhlí a kousli si do nich, zjistili bychom, že jsou kyselá a nechutná. Pro zpěvné ptáky nebo veverky jsou však příjemným obohacením zimního jídelníčku.

Tyto plody patří odrůdám, které řadíme do zimních jablek. Zimní odrůdy mají dobu sklizně v říjnu nebo listopadu, ale doba jejich konzumní zralosti (to je doba, kdy jsou vhodná k jídlu) přichází až o jeden až tři měsíce později.

Bojkovo a Bojkovo obrovské
(dole), foto Dana Kindlmannová

Foto Dana Kindlmannová

Plody zimní odrůdy **Bojkovo** se sklízí v polovině října a jejich konzumní zralost je od prosince do dubna. I když plody mají krásně červeně vybarvené líčko, jsou i v této době mírně nakyslé, chuť průměrná. Tato odrůda se v Čechách pěstuje od poloviny 19. století. Při mapování starých ovocných odrůd, které v jižních Čechách více než 10 let provádím, se ukázalo, že zde patří mezi deset nejčastěji pěstovaných. Je pravda, že je to odrůda nenáročná, dobře roste i v horších podmínkách, plodí spolehlivě a každým druhým rokem hojně.

Ještě oblíbenější zde byla příbuzná odrůda **Bojkovo obrovské**, která má vždy jen světlezelenou slupku, ale plody větší a plošší. Když jsem se ptala jedné stařenky, která tato jablka na své zahradě měla, proč je má v oblibě, řekla mi: "To jsou vynikající jablka. Já si je po otrhání uložím do sklepa a v zimě, když se nedostanu do obchodu, si vezmu osm jablek: ze dvou si uvařím teplý kompot s rozinkami, jedno nakrájím na plátky, které obalím v lívancovém těstíčku a osmažím, z jednoho a starých rohlíků udělám semlbábu, dvě jablka mi stačí na štrůdl

a v neděli vydlabu ze zbývajících jádřinec, vyplním jamku malinovou marmeládou a oříšky, zaleju rumem a dám do trouby zapéct. To si pak s dědou pochutnáme! A nic z těch jablek nepříjde do koše, slupky usuším, uvařím z nich čaj a jádřince s jádérky dávám do krmítka pro sýkorky."

Velká, navinulá až kyselá jablka se dobře hodí na moučníky, kompoty i přesnídávky. Z jablek koupených v supermarketu dobrý štrůdl neuděláte. Mezi štrůdláky také patří odrůdy Bismarckovo, Citronové zimní, Grahamovo, Harbertova reneta, Kardinál žíhaný, Lebelovo, Ontario, Smiřické vzácné. Tyto odrůdy v obchodech nenajdete a bohužel už ani školkařské podniky je nepěstují a jako stromky neprodávají. Pokud tyto staré konzumní odrůdy nezachováme ve svých zahradách či genofondových plochách, přijdeme tak nejen o cenný genofond, ale i o výbornou chuť jednoduchých jídel a moučníků. A nejen to - množství živočichů tak přijde o své vitamínové spížířny. **Dana Kindlmannová**

Foto Dana Kindlmannová

Urbex - Místa, která si příroda bere zpět (3.)

V dnešním díle seriálu vás pozvu do urbexů jednoho z krajských měst, kde trávím několik dní do roka. Řeč bude o Pardubicích – průmyslovém městě ležícím v úrodné polabské rovině. Obě popisovaná území se jeví z biologického a krajinářského pohledu jako velmi cenná právě v kontextu monotónní zemědělské krajiny s minimem rozptýlené zeleně nebo vodních prvků (především v jižním směru k městu Chrudim). Tohle všechno je nejlépe patrné ze [satelitního snímku](#); jsou na něm označeny i obě lokality.

Vítejte na pardubických odkalištích

Místa, která mě fascinovala hned od dob, kdy jsem začal Pardubice navštěvovat, byla odkaliště na západním okraji města přiléhající k podniku [Synthesia](#). Pokud tato místa navštívíte v období sychravého podzimu, určitě se můžete těšit na pravou urbex-postapokalyptickou atmosféru. Samotná odkaliště jsou pro přesnější určení ohraničené pozemky pro deponování odpadních většinou plavených substrátů průmyslové výroby. Takových ploch je v okolí Synthesie několik. Pro potřeby popisu jsem si však vypůjčil toto označení pro celé území rozkládající se mezi městskou částí Rosice, řekou Labe a obcí Rybitví. Do lokality se dostaneme nejlépe po cyklostezce podél Labe přímo z Pardubic. Cesta a pěšinek je zde mnoho, nejasný je systém

Odkaliště č. 7, foto -jj-

zákazových cedulí a závor; celé území je však volně přístupné a dostatečně opuštěné. Zákaz vstupu platí do samotných odkališť, což je vzhledem k „mokřadnímu“ charakteru v našem vlastním zájmu.

K prvnímu takovému místu směrem od Pardubic, stále ještě funkčnímu [odkališti č. 7](#) (popílkoviště Pazderna), se dostaneme podél Labe. Od okolní krajiny je uzavřeno slepým ramenem řeky, která z něj vytváří téměř samostatný ostrov. Na místa, kde dříve vládla lužní les, se postupně podobný život vrací. Zatím v podobě náletových dřevin a mokřadních porostů rákosu. Ale kdo ví – třeba právě díky existenci starých zátěží budou takové plochy uchovány před chapadly developerů. Do této lokality bylo v minulosti vedeno několik přírodovědných výletů (viz např. [zde](#)). Součástí plochy ostrova je i motokrosový areál, kde podle dostupných informací v tůňkách vegetuje třeba listonoh letní.

Za nejcennější místa považuji právě pasáže mezi jednotlivými kalovými poli – ta působí mnohde dojmem skutečné postindustriální divočiny. Přes přemostění slepého ramene v severozápadní části se dostaneme k dlouhé zdi podniku Synthesia, čistírce odpadních vod a rekultivovanému [odkališti č. 5](#). Zde je dojem zániku průmyslové výroby a síly přírody nejsilnější. Lišejníkem porostlé produktovody, rezivějící stavidla malých nádržek a spojovacích kanálů... Rozpadající se velikáni kanadských topolů předávají svou hmotu nastupující generaci jasanů, topolů bílých, osik, bříz a vrb. Mohutné kmeny obhospodávají dutinové ptáci – např. strakapoud malý. Při vodotečích je možné zahlédnout i ledňáčka říčního. Všude plno mrtvého dřeva, ale také cenných míst stepního charakteru s roztroušenými skupinkami stromů a keřů.

Podél řeky Labe nebo od severu po silnici k ČOV se dostaneme k [retenční nádrži Lhotka](#) – údajně nejvýznamnější ekologické zátěži Pardubického kraje. Zatímco laguna betasmoly v areálu Synthesie byla před několika lety zlikvidována, tisíce tun vysoce toxických látek v nádrži Lhotka stále čekají na zneškodnění a mezitím vypouštějí do ovzduší nebezpečné a zapáchající plyny (viz [zde](#)). Voda s nepřírodně temnou barvou

a lesklým filmem na hladině smutný obrázek místa už jenom dokresluje.

K povídání o pardubických odkalištích můžeme ještě pro úplnost přidat informaci o dalších zajímavých místech spojených s průmyslovou výrobou v okolí města. Po žluté turistické značce z obce Rybitví se dostaneme k romantickému zákoutí [Horeckých písniček](#) – místu, které po zaniklé těžbě písku slouží v současné době zejména obojživelníkům (viz [zde](#)). Severovýchodně odsud narazíme na nekonečné ploty areálu [semtínských muničních skladů](#). Vzhledem k jejich rozloze, lesnatému charakteru a zvýšené ostraze se dá určitě místo považovat za další ostrov biodiverzity svého druhu (samozřejmě ne pro vysokou zvěř).

Ubráníme Červeňák?

Nyní se přesuneme na opačný okraj Pardubic do oblasti zvané Červeňák. Svůj název získala po jednom z bývalých železničních mostů. Jednalo se totiž v minulosti o železniční vojenské cvičiště. Přírodně cenné území při řece Chrudimce je v posledních letech spojené s neformální iniciativou občanů Pardubic, usilujících o zachování místa v nezměněné přírodní podobě a vytvoření přírodního parku pro volné využívání veřejností k odpočinku (více viz [zde](#)). Na lokalitu si brousí zuby nejen developeři, ale uvažuje se i o stavbě silniční propojky skrze toto území – což je nelogické vzhledem k jihovýchodní tangentě naprojektované jen o několik set metrů jižněji. [Iniciativa Přírodní park Červeňák](#) se pouští do odvážného boje se zastupiteli města a zdá se, že aspoň prozatím poměrně úspěšně. Součástí tažení je i celá řada komunitních akcí pro veřejnost a medializace.

Červeňák jakožto bývalý vojenský výcvikový prostor nese přírodní atributy takového typu území. Stále patrná cestní síť a možná i zvýšený pohyb lidí prozatím zčásti udržuje luční partie, avšak do budoucna by určitě bylo třeba přistoupit

Retenční nádrž Lhotka, foto -jj-

k aktivnímu managementu, jinak hrozí zarůstání náletovými dřevinami. Červeňák je evropsky významnou lokalitou výskytu vátek. Tůňe, které zde v minulosti vznikaly pojezdy vojenské techniky a nyní jsou v některých částech zachovány, poskytují životní prostor i pro obojživelníky. Nivní a břehové porosty mohutných dubů a dalších dřevin v kombinaci se suššími rovinatými partiemi vytváří rozmanitou mozaiku vklíněnou mezi město a zemědělské pozemky. Technickými dominantami území jsou dva bývalé mosty – [Červeňák](#) a [Kohnův](#) a pilíře třetího cvičného mostu. Společně s dalšími zaniklými stavbami pomáhají vytvářet urbexový dojem lokality. O místě zejména v kontextu dopravní a průmyslové exponovanosti Pardubic hovoří i krátký [dokument](#) natočený v roce 2019.

Přírodní hodnota Červeňáku a potenciál pro příměstskou rekreaci jsou nezpochybnitelné – opět v kontextu toho, na

Červeňák, foto -jj-

jak exponovaném místě se nachází. A tak nějak ze snahy o jeho zachování vytváří symbolický evergreen podobných aktivit všude jinde. Místo, na které by měli být místní pyšní, pod tlakem výstavby, rozmachu a urbanismu. Doufejme, že se podaří jej zachovat a nezmizí pod slupkou betonu. -jj-

Lokálnost, zamyšlení nad naší zodpovědností - 3. – Potřeby, možnosti uspokojení potřeb

Dokázat si uvědomit, co vlastně potřebujeme... Jaké jsou naše základní potřeby? Základní lidské potřeby shrnul psycholog Abraham Maslow (viz [zde](#)). Podle pyramidy potřeb bychom měli dny trávit tak, abychom je uspokojovali.

Umíme spát tak, abychom po probuzení byli odpočatí? Stravujeme se tak, abychom po jídle měli hodně energie?

Obecně lze napsat, že člověk tráví 1/3 dne v zaměstnání, 1/3 dne spí a 1/3 dne má prostor pro své zájmy. Pokud má člověk povolání, které ho nebaví, kvůli kterému se nevyspí, nemůže se plnohodnotně stravovat a kvůli zprávám v rozhlasu má strach, nemohou být splněny ani jeho základní potřeby. Protože si nenaplnujeme ty, které jsou vrozené, nahrazujeme je uměle vytvořenými, dodávajícími krátkodobou radost. Děláme si ji například nakupováním, navštěvováním služeb a po jízdám chutově zajímavých jídel (i když často nezdravých). Pod pojmem nezdravé jídlo si jako laik představuji potravu, která škodí člověku. Mnozí lidé včetně mě si sami škodí. Já sama si toho jsem vědoma a snažím se tomu vyhnout, ale stále někdy zvyk a pohodlnost vyhrává.

Pohodlnost se neobjevuje v pyramidě základních potřeb člověka. Pohodlnost je bubák, který na nás vykukuje denně. Hrozně něco chceme, potřebujeme, jenomže jsme pohodlní, a tak toho nedosáhneme. Pohodlnost nám brání být dlouhodobě šťastní.

Sama jsem často pohodlná, hodně věcí si neuvědomuji, ale vydala jsem se na méně pohodlnou cestu, protože mi dává smysl. Dnes píši tyto řádky, zítra bych to už napsala třeba jinak. Člověk se může každým dnem vyvíjet. Nové zkušenosti, informace a uvědomění nás mohou posouvat do bodu, kdy budeme sami se sebou spokojenější. Možná takový bod neexistuje. Já si takový bod představuji.

Hlavní myšlenkou mého psaní je uspokojovat potřeby člověka, uvědomovat si spojitosti, nechat k sobě plynout různé informace a pak formovat svůj postoj k situacím. Není nutné vyměnit krátkodobé upokojení za dlouhodobé, můžeme to třeba zkombinovat. Zkusit, jestli ty uvědomělé činy nejsou také k něčemu dobré. Ve výsledku by měl být člověk rád za své činy.

V závěru seriálu bych shrnula své tipy. Při pořizování nové věci postupuji často takto: Opravdu tu věc potřebuji? Potřebuji ji novou? Je možnost sehnat ji ve svém okolí, ve své zemi či v okolních státech? Vyráběl ji někdo, kdo za to dostal spravedlivě zaplacen? Z jakého materiálu je věc vyrobena? Chci podporovat výrobu z tohoto materiálu? Chci využívat věc, která je vyrobena z tohoto materiálu? Ne vždy nákup provedu podle toho, jak bych chtěla. Například jsme došli k závěru, že potřebujeme doma spát na matraci. Nechtěli jsme plastovou, ale z přírodního materiálu. Protože jsme neměli dostatek financí, pořídili jsme lněný futon vyrobený v Polsku, vzhledem k ceně. Za příznivějších podmínek by byla možnost koupit futon vyrobený v České republice. My jsme jej koupili za 10.000 Kč,

Některé další využitelné odkazy:

<https://www.snovysvet.cz/>
<https://eshop.nobilis.cz/>
<https://www.mydlaernde.cz/>
<https://na-ovoce.cz/web/>
<https://www.lovime.bio/>
<http://www.stareodrudy.org/>
<https://www.biofarmaolesna.cz/>
<https://sijemdetem.cz/>

z Česka by stál dvakrát tolik ([zde](#)) a eticky vyrobený v Česku s hlubším smyslem třikrát tolik ([zde](#)). Při výběru zdroje tepla do domu mám ozkoušenou značku KVS Moravia [zde](#).

Velké množství výrobků lze koupit na webu [Fler.cz](#), který nabízí opravdu pestrý sortiment.

Přikládám seznam dalších českých výrobců z nejrůznějších oblastí: [VAR](#), [DOLDY](#), [GEMMA](#), [CORAZON](#), [SENSOR](#), [MOIRA](#), [JITEX](#), [CONDOR](#), [PRIMA CLASSIC](#), [JUREK](#), [SIR JOSEPH](#), [TILAK](#), [TRIOP](#), [JOLA - VÝROBA OBUVI](#), [AHINSA SHOES](#), [BAVLEG](#), [BOTAS](#), [FARE](#), [BOHEMPIA](#), [FLEXIKO](#), [BAMBUTIK](#). Některé značky jako např. [YATE](#) vyrábí pouze určitou část v České republice. Většinou výrobci komunikují prostřednictvím mailu a poskytnou požadované informace. **Iveta Holubová**

Foto -jj-

Křížák trojtečný

Křížáka trojtečného (*Araneus triguttatus*) jsem si fotila 30. 1. 2019 na zdi chanovického zámku a 2. 12. na kalině vrásčitolisté v přírodovědné stanici v Horažďovicích. Má se vyskytovat na mladých listnatých stromech nebo keřích ve světlých listnatých či smíšených lesích a na lesních okrajích. Není příliš hojný. Obývá nižší a střední polohy. Stavbou těla a způsobem života se velmi podobá hojnějšímu druhu křížáku Sturmovu (*Araneus sturmi*), s nímž tvořil donedávna samostatný rod *Atea*. Dnes ale oba patří do nejpočetnějšího rodu křížákovitých, do rodu *Araneus*, který má v ČR 9 zástupců. Od křížáka Sturmova se dá rozpoznat světlejším zbarvením a nevýrazným, většinou zaniklým foliem (folium je latinsky list), což je laločnatá kresba na hřbetní straně zadečku. Dospělá samice dorůstá asi 6 mm, samec 4 mm. Dospělce najdeme od května do srpna, na fotce je tedy nedospělý jedinec. Tento křížák si staví malé nepříliš pevné sítě 1-2 m nad zemí. Pavouka často najdeme na centrálním políčku sítě, někdy sedí na větvičce, se kterou je síť spojena signálním vláknem. Živí se malým létavým hmyzem. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

http://araneidae-cz.sweb.cz/trojtecny.html#_araneus

Foto Eva Legátová

Večer s dokumentem – 71. díl – The Cove - Zátoka

Snímek, na který přišla řada dnes, je Oskarem ověřený film The Cove (Zátoka) z roku 2009. Vítězem se stal v kategorii dokumentů o rok později. Je směsicí investigativní žurnalistiky, aktivistické reportáže a dobrodružného filmu. Neortodoxním způsobem odkrývá krvavé tajemství mořské zátoky u japonského města Taiji nechvalně proslulé odchty delfínů do delfinárií celého světa a brutálními masakry pro jejich maso.

Na počátku všeho stál filmař a cvičitel delfínů Ric O'Barry. Proslul prostřednictvím „filmové postavy“ delfína Flippera a mnoho let se věnoval výcviku těchto zvířat. Zlom u něj přichází nejen s poznáním mimořádné delfíní inteligence, ale zejména s Flipperovou smrtí. Od toho okamžiku se odstřihává od podpory zábavního průmyslu a stává se aktivistou, mnohonásobně zatýkaným za osvobozovací a sabotážní akce.

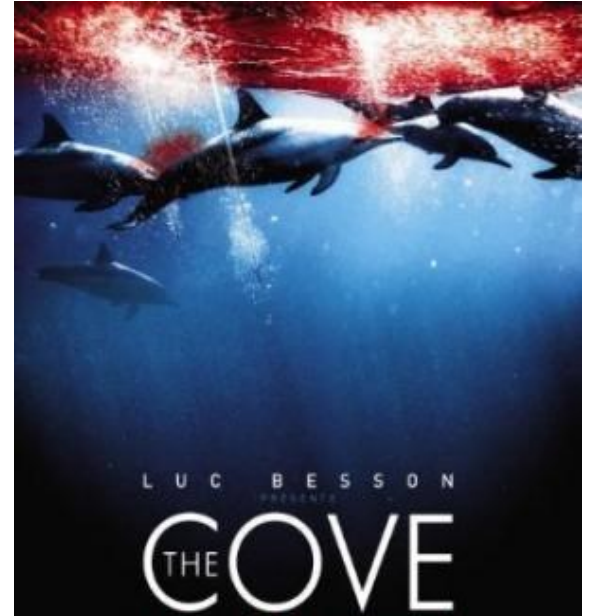
Spolu s Ricem se dostáváme do japonského Taiji, sídla s bizarní symbolikou delfíní a velrybářské tradice. Je popisováno jako malé město s velkým tajemstvím. Oním tajemstvím je přísně střežená zátoka, kde v jedné z lagun probíhá každoročně masakrování mnoha tisícovek delfínů, zcela skryté před očima veřejnosti. Místní rybáři ve spolupráci s policií udržují toto místo zcela nepřístupné a snaží se nejrůznějšími způsoby znepříjemnit a překazit Ricovo snažení. Ten se však nenechává zastrašit a dává dohromady tým složený z filmařů, freediverů, surfařů a lidí s vojenským výcvikem. Ti všichni za nebezpečných podmínek a s pomocí filmařské a špiónážní techniky pronikají do samotné „krvavé“ laguny a odhalují světu její tajemství.

Mezi touto akční podívanou jsou rozebírány nejvýznamnější důvody, proč je tento neetický obchod stále ještě bez jakékoli regulace a co brání Japonsku a celému světu učinit tomu přítrž. Obchod s živými delfíny je poháněn miliardovým odvětvím zábavního průmyslu – delfinárií a mořských zábavních parků. Pro představu, o jak mocný obchod se jedná, stačí jedno číslo – každý živý delfín pro tyto podniky vyjde zhruba na 150 000 dolarů. Nadbytečná zvířata jsou nahnána do laguny a zlikvidována pro maso. Jelikož je zejména v Japonsku dobře známá toxicita delfíního masa pro extrémně vysoký obsah rtuti, je často distribuováno jako maso velrybí. Příliš mnoho Japonců má stále ještě v živé paměti následky choroby Minamata, kdy rybí maso z průmyslem kontaminované Minamatské zátoky způsobilo mnoho úmrtí a deformací u narozených dětí. Takřka neuvěřitelný je v této souvislosti celostátní japonský program distribuce delfíního masa do škol.

Samotná delfinářská tradice skrývaná pod lov velryb pro vědecké účely má v Japonsku silný nacionalistický podtext. Navzdory tomu, že krvavé způsoby lovu nejsou veřejnosti příliš známy, elity je často zachovávají jakožto symbolický vzdor proti západním mocnostem. Otřesný lobbying probíhá prostřednictvím jediné mezinárodně uznávané organizace na „ochranu velryb“ – Mezinárodní velrybářské komise. V tomto bezzubém plénu zástupců většiny zemí světa dochází ke kupčení s hlasy nejchudších zemí ve prospěch japonských zájmů výměnou za zprostředkované hospodářské výhody.

Poptávku po delfíním mase v našich zeměpisných šířkách nemáme šanci ovlivnit, ale spotřebitelskou zásadu, kterou si zhlédnutím snímku vštípite, bude určitě vyhýbat se na dovolených delfináriím širokým obloukem.

A jaké tajemství odhalila odvážná výprava několika neohrožených aktivistů do laguny zátoky v Taiji? Podívejte se sami – film můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Pozvánky - leden 2020

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Zelené otazníky - "Jak žít bez odpadu a tím odlehčit přírodě, zdraví a peněžence?"

středa 8. 1., 18 hod., společenský sál ŠK (III. nádvoří strakonického hradu), vstupné dobrovolné

Jaké jsou principy Zero Waste životního stylu a jak je lze praktikovat v Česku? Kde a jak nakupovat potraviny bez plastových obalů či jiného typu odpadu? Lze nakupovat hygienické a kosmetické produkty bez obalu a zároveň šetrné k člověku i přírodě? Jaké to přináší finanční a zdravotní benefity? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět Jana Velhartická.

Kurzy zdravého vaření

úterý 14. 1., nebo čtvrtek 16. 1. Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská.

Další sezóna kurzů probíhá 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se můžete i jednorázově. Přijďte se seznámit se surovinami a postupy pro zdravější, bezmasou nebo dietní kuchyni. Kurzovné 100 Kč. Lektor Ing. Jan Juráš Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Zastavení v čase

ST 8. 1.: Krátké setkání, ztišení, verše Rostislav Černý, poetická próza Jiří Štáidl. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Hraní na kantely

NE 12. 1.: hraní na kantely, případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Strakonické hřbitovy

ST 15. 1.: Jiří Kupka: Historie pohřbívání ve Strakonících. Přednáška s promítáním. Od 17:00 ve společenském sále ŠK (III. hradní nádvoří).

Vločky z příze a korálků

ČT 16. 1.: Jana Lebedová: Tvořivý podvečer. Mezi 17:00 a 19:00 (i kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál na ukázkou a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní (drobnější korálky, příze, háček, nůžky).

Česká Kanada vypravuje

ÚT 21. 1.: Petr Pokovba: Z Landštejna až na kraj světa za 365 dní. Přednáška s promítáním a prezentací nové knihy o přírodě, památkách a obyvatelích České Kanady. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Výlet: Podolský most a okolí

SO 25. 1: Sraz v 8:55 před nádražím ČD. V 9:06 odjezd vlakem do Červené nad Vltavou (s přesedáním v Ražicích). Odtud do Podolska a k mostu přes částečně vypuštěnou Orlickou přehradu (možnost občerstvení a zahřátí v nedaleké jídelně). Dále přes Temešvár a Struhu do Vlastce (cca 10 km). Uvidíme dočasně přístupné ruiny původního mostu a stavení na břehu Vltavy, několik kapliček, případně i zámek v Červeném Újezdci. Zpět některým z více spojů přes Ražice. Více viz [zde](#).

Ledňáči

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. Sraz v 16:00 před zámkem u vývěsky ŠK. PÁ 10. 1. si vyrobíme vlastní kalendář na rok 2020. PÁ 17. 1. navštívíme kozičky v hradním příkopu a dostaneme se až k nim za ohradu. PÁ 24. 1. obejdeme stromy s ptačími budkami a krmítky a řekneme si, jak o ně ZO ČSOP pečuje. Na schůzky si berte s sebou baterky, a bude-li sníh, i boby. Info pobočka Za Parkem nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321).

Výstavky

Výstavka větviček na určování podle pupenů (s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejmilejší knihy aj. Více na pobočce ŠK (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Bookstart – S knížkou do života

2. 1. – Pravidelná setkávání s rodiči a dětmi v rámci nového projektu na podporu pozitivního vztahu ke knihám, čtení a čtenářství u nejmenších dětí, a to ve spolupráci s rodiči. Oddělení pro děti ŠK, od 9:30.

Kurzy počítačové gramotnosti

7. 1. – PC I – Základy psaní – klávesnice, MS Word.

21. 1. – PC II – Soubory a složky – průzkumník souborů, ukládání, kopírování, tisk dokumentů.

ŠK, studovna, 9:00 – 10:30.

Jana Kubová - obrazy

8. 1. – 29. 6. – Výstava přístupná v době konání společenských akcí. ŠK, společenský sál.

Komenského fascinující Labyrint světa a ráj srdce v kolážích Miroslava Huptycha

8. 1. – 28. 2. – Výstava koláží předního českého výtvarníka Miroslava Huptycha na motivy výjimečného díla Jana Amose Komenského. Zapůjčeno Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského. Vstupní hala ŠK, otevřeno ve výpůjční době ŠK.

Život a dílo Karla Čapka

23. 1. - Tereza Petřek Todorová ze Spolku přátel Památníku Karla Čapka, badatelka PKČ. Přednáška o životě Karla Čapka ku příležitosti 130. výročí jeho narození. Dětství, mládí, lásky i závěr života a pracovní život novináře a spisovatele. Čapkův vztah ke Staré Huti a jeho Strži. Vstupné dobrovolné. ŠK, společenský sál, 17:00.

Tvořivá dílnička pro děti

30. 1. – Sněhulák z kokosu. Tvoření pro děti v knihovně, materiál bude k dispozici na místě. Oddělení pro děti ŠK, 8:00 – 11:00.

Drobné smetí

Soud smetl ze stolu žalobu Jihočeského kraje proti NP Šumava

Žaloba s cílem napadnout novou zonaci národního parku Šumava byla odmítnuta Krajským soudem v ČB. Ten ji označil za „zbytečnou s cílem vyvolat mediální zájem“. O kauze jsme vás informovali v posledních číslech našeho časopisu. Více informací se dočtete [zde](#).

Strakonická spalovna se zatím rozšiřovat nebude

Podle zprávy organizace Arnika ([zde](#)) se strakonická spalovna nebezpečných odpadů rozšiřovat nebude. Důvod, proč firma Rumpold svůj původní záměr stáhla, zatím není známý.

Uvolnění lovu vlků na Slovensku nepřezilo nejméně 35 zvířat

Takto vysoká byla kvóta pro odstřel v lovecké sezóně 2019/2020. Ministerstvo zemědělství lov po jejím naplnění zastavilo. V některých pohořích znamenal tak vysoký odstřel prakticky likvidaci celých smeček. Více viz [zde](#).

Návrh zákona zpřísnující tresty za týrání zvířat neprošel

Zpřísnit tresty v rámci novely trestního zákona odmítla většina poslanců ANO, ODS, KSČM a KDU-ČSL (hlasování [zde](#)). Trest za týrání zvířat se měl zvednout na hranici šesti let, což by zároveň znemožnilo ukládání alternativních trestů. Více viz [zde](#).

Petice proti prodloužení povolení k těžbě v polském dolu Turów

Proti rozšiřování těžby v polském příhraničním dolu Turów se ozývá odpor z české strany. V ohrožení jsou údajně zdroje pitné vody pro některé české obce. Více informací a petice proti záměru jsou k dispozici [zde](#).

Pojednání o zelené energii

Nemáte jasno ve všech záležitostech tzv. zelené energie? Podrobný text se všemi základními informacemi naleznete [tady](#). -ji-

Odpočítávání - Alan Weisman

Každého čtyři a půl dne přibude na naší planetě milion lidí. Jak odolný musí být ekosystém, aby zaručil, že naše existence bude pokračovat? Kolik lidí vlastně Země unese, než se zhroutí?

Novinář a spisovatel Alan Weisman podnikl cestu kolem světa, při které navštívil nespočet kultur, aby se pokusil nalézt odpovědi na tyto otázky. Výsledkem je ojedinělá a obsáhlá práce na pomezí sociologie, hlubinné ekologie a demografie, zkoumající trendy a scénáře ve vývoji lidské populace. Rešerše, ve které autor provokativním způsobem chytá za jedno z nejchoulostivějších míst člověčí existence - zda a jakým způsobem je možné usměrnit populační boom posledních několika málo stovek let.

V úvodu naznačuje myšlenkový směr svého zkoumání ve čtyřech základních otázkách. A jakkoli je složité a troufalé nalézt na ně odpovědi, alespoň zevrubně se o to pokouší.

1) Kolik lidí vůbec může žít na naší planetě?

2) Pokud si ekosystém natolik odolný, aby zaručil přežití lidstva, zajistíme jediné udržení našeho celkového počtu pod hranicí 10 miliard (nebo dokonce snížíme náš počet ze současných 7 miliard), existuje přijatelný, nenásilný způsob, jak přesvědčit lidi všech kultur, náboženství, národností, kmenů a politických systémů světa, že je takové počínání v jejich vlastním zájmu?

3) Jak velký ekosystém je nutný, aby lidé nevymřeli? Které živočišné druhy a ekologické procesy jsou pro naše přežití nezbytné? Bez čeho se rozhodně neobejdeme?

4) Jakou ekonomickou strategii zvolíme pro zmenšující se a později ustálenou populaci - tedy ekonomiku, která dokáže prosperovat, aniž by byla závislá na neustálém růstu?

Populační křivka poslední doby je neúprosná. Zatímco před 50 000 - 100 000 lety žilo na světě pouhých 10 000 jedinců Homo sapiens, dnes je růst lidské populace víceméně exponenciální. I když se křivka začíná ohýbat zpět, střízlivější odhady předpokládají kulminaci někde okolo 10 miliard lidí. Samotný počet obyvatel planety však není ani zdaleka jediným problémem. Jak se v mnoha ohledech ukazuje, druhá a tíživější strana téže mince je rostoucí spotřeba (potravin i všeho ostatního). "Během následujících 50 let budeme muset vyrobit tolik jídla, kolik bylo spotřebováno v celé historii lidstva." Zemědělství a produkce potravin tak bude klíčovým článkem ve veškerém dalším směřování. Jak nakrmit tolik lidí, když zemědělství je zatím stále ještě byznysem? Se svou plýtvavostí skrze živočišnou výrobu a již vyčerpanými plochami k další expanzi bude pravděpodobně prvním limitujícím faktorem pro další růst světové populace. "Už teď nezvládáme miliardu podvyživených

lidí. Do konce století jich bude minimálně o miliardu více. Budeme potřebovat ztrojnásobit nynější rozlohu polí. Jak to uděláme, to je největší výzva, jaké kdy lidstvo čelilo."

Že počet lidí není jediným klíčovým faktorem, se můžeme přesvědčit pomocí primitivního vzorečku k výpočtu vlivu člověka na životní prostředí - je násobkem velikosti populace, míry spotřeby a zátěže z výrobních technologií. To nám dokazuje, že i kdyby se nám podařilo zvrátit nepříznivý demografický trend, nemusí to ještě zdaleka stačit. Kolaps může urychlit samotný fakt, že 2 miliardy indických a čínských obyvatel se zanedlouho mohou přiblížit spotřebě západního světa. Zajímavý je teoretický výpočet, jak velká by mohla být "udržitelná" světová populace při stávající energetické spotřebě (3 kW na hlavu - stanoveno z průměrné celosvětové spotřeby v roce 1993) - dochází k číslu 2 miliardy.

Převážná část knihy je poskládána ze střípků z mnoha různých míst světa, kde byly zkoumány populační trendy nejrozličnějších kultur a náboženství. Často je vyvrácen mýtus, že současná populační bomba je způsobena vyšší porodností. Ta v rozvojových zemích zůstává zhruba stejná, ale díky tomu, že se většina dětí dožívá produkčního věku, populace narůstá takovým způsobem. Na velkém množství příkladů je zkoumán vliv životní úrovně a zejména vzdělání na regulaci porodnosti. Klíčová jsou také náboženská dogmata, která na mnoha místech nepřímo nabádají k neomezenému množení. Jsou popisovány nejrozličnější antikoncepční programy a populační politika zejména v zemích, kde se stala vysoká porodnost neudržitelnou. Příkladem může být Írán, kde díky rozsáhlému osvětovému programu klesla za padesát let porodnost ze 7,7 na 1,7 dětí na ženu. Velmi známou a kontroverzní je čínská politika

ka jednoho dítěte. Navzdory všem negativním konotacím a represivní formě zachránila Čínu od nejhoršího. Podle odhadů snížila růst čínské populace o zhruba 400 milionů lidí.

Snaha o zodpovězení otázky č. 4 přináší mnohá překvapení. Zatímco ekonomické teorie vyžadují pro růst ekonomiky státu i neustálý růst populace, příklady z několika zemí s klesajícím počtem obyvatel to ani zdaleka nepotvrzují. Rusko, Německo a zejména Japonsko jsou příkladem tzv. ekonomiky prosperity bez růstu. Zatímco se ekonomové stále ještě prou o to, jak je to možné, a domnívají se, že v ostatních zemích dochází k neekonomickému růstu produkcí velkého množství nekvalitního zboží, ve vzduchu již visí troudalý návrh, kterým by bylo možné "bezrůstovou" ekonomiku aplikovat do praxe. Stačila by k tomu "maličkost" - odepřít bankám právo vytvářet půjčkami peníze z ničeho a dát tak možnost realizovat cirkulární udržitelnou ekonomiku.

Navzdory všem konkrétním informacím kniha samozřejmě nabízí více nových otázek než odpovědí. Jedná se o komplexní globální téma, navíc komplikované mnoha různými motivacemi jednotlivých národů. Mnoho zajímavých příkladů však naznačuje, jakými cestami by se mělo lidstvo ubírat, pokud chce situaci vyřešit co možná nejméně bolestivě. Přinejmenším se dozvíte velké množství burcujících skutečností. A výpravny styl knihy z ní dělá opravdu poutavé čtení. Naleznete ji ve fondu ŠK. -ji-

„Já mám jeden sen...“

Určitě jste to všichni někdy zažili, že jste projevíli důvěru nějaké myšlence nebo člověku – a byli jste ze všech stran označeni za naivní snílky. Včetně obvinění ze ztráty času, který mohl být využit efektivněji. A život prý vás naučí, atd. atd...

Vždycky se mi v takových chvílích vybaví píseň **Vladimira Vysockého** o Lži, která pozvala na nocleh Pravdu, obrala ji o šaty, doklady a všechno ostatní. Venku pak nahé Pravdě nikdo nevěřil a ke všemu „... někdo už odněkud donesl hrst černých sazí, aby se ta čistá Pravda tak nelišila...“ Neúprosný závěr zní: „... Jistěže ve světě nakonec zvítězí Pravda, ale až dokáže to, co dokáže Lež...“ („Pravda a Lež“, překlad Milan Dvořák, celá píseň viz [zde](#)). Věřím (naivně?) tomu, že takhle přesně to je: nadějí máme. Jen je to obvykle všechno hodně těžké a zdoluhavé.

Věřím, že mít sny rozhodně naivní není. Že naivní je něco jiného – myslet si, že naše dobré úmysly a snahy nám zajišťují nárok na snadný úspěch. Někdy to tak příznivě opravdu vyjde, někdy ne. A nemusí to nutně znamenat něčí vinu - prostě nám nebylo dáno. I tak není podle mě naivní vyvíjet nějakou "předem ztracenou" aktivitu - jen se rozhlédněte po dějinách i současnosti po tom všem, co se nezdálo reálné, ale nakonec bylo. Naivní je takové aktivity předem vzdát a myslet si, že se do něčeho takového dá někdo jiný a udělá to za nás. Média sice takové zprávy přinášejí, ale věří jim jen ti doopravdy naivní, kdo u toho nebyli.

Při práci nad novými čísly našeho Kompostu si často vzpomenu, jak si můj kolega Honza Juráš v lednu 2013 (při příležitosti uzavření prvního ročníku), sám ze sebe s gustem utahoval, když se stylizoval do role nadšeného šéfredaktora, očekávajícího příliv kvalitních článků ze všech stran a spoustu vstřícných ohlasů. Zvláště dobře jsme se nad tímhle článkem spolu s ním bavili právě my ostatní stálí přispěvatelé, dobře znali toho, že „je to dřina jako každá jiná“ (viz [zde](#)). A teď, po dalších sedmi letech, mě baví pomyšlení, jak malé cíle jsme si tehdy vlastně dali. Udržet časopis alespoň pár let a získat alespoň tolik spřízněných duší, aby to za tu dřinu stálo... Že získáme do našeho mailistu stovky podpisů, že budeme jednoho dne otevírat devátý ročník a budeme už mít na dosah (nestane-li se nic nepředvídaného) číslo 100, na to jsme tehdy nepomysleli snad ani na chvíli.

Je nápadné, jak rády vyprávějí o svých snech malé děti. Nebo kolik je o nich písní. Asi nejradši mám na tohle téma nenápadné dílko o lásce v širém poli, jehož autorem (nádherné melodie i textu) je jiný strakonický autor - **Václav Novák**. Vedle koncertů skupiny Jistě můžete tuhle písničku slyšet při pravidelných setkáních kantelistů na pobočce Za Parkem, dáte-li na naše pozvání a přijdete si s námi občas zazpívat.

„... Já mám jeden sen a ten se mi zdál,
pořád se vrací a odpověď zná,
jak najít lásku v širém poli,
když už mě nohy bolí...
Slovy básníka láska veliká
i těžkej balvan umí nýst,
hory přenáší i bídu z pavlačí

v očích však jí musíš číst.
Já prošel jsem svět
už křížem kráž,
zas jednou se styděl a párkrát se pral,
pro vaši lež, pro pravdu moji,
teď už mě nohy bolí...“

Foto Břetislav Kocek

Delší verzi tohoto článku a více odkazů na ukázky najdete [zde](#). -ah-

Lednová krajina Jirky Wagnera

Leden je měsícem prvním. Klid v lesích, klid v polích. Mokrý sníh. Suché rákosí u rybníka. Tichá řeka. Někdy pod ledem, jindy s ledovou tříští, někdy volná. Když na sníh naprší a udělá se ledový škraloup, je srnkám ouvej. Ptáci shánějí, kde se co dá. Mohutná černá lípa stráží starý litinový křížek. Jdeme cestou od lesa mezi poli. Krajina odpočívá, ale my tušíme, že se tak patří. Když člověk ví, že se vrátí do teplé světnice, jde se i v mrazu zvesela.

Leden je počátkem roku, ale vrcholem zimy.

Foto Jiří Wagner

SNÍH POLETUJE.

Starý rok kamsi zmizel.

A nový tu je.

LEDNOVÉ SLUNCE

ztěžka leze na kopec.

Stejně jako já.

SNÍH, MRÁZ, NOC K TOMU.

*Kdy člověk vděčen je víc
teplému domu?*

(smola)

ŠTÍPÁM KMEN SMRČKU.

*A on mi za to ještě
provoní ruce.*

ZÁVĚJE BÍLÉ

*jak vítr vál,
když sníh zas
v noci napadal.*

Tučňák Juan Salvado a co koho naučil

„... Od roku 1987, kdy se začala vést evidence, bylo vráceno do přírody víc než 2 500 tučňáků, z čehož asi tři čtvrtiny představovaly oběti ropných úniků...“ Tato slova se týkají záchranné stanice v San Clemente (300 km od Buenos Aires) a byla tím prvním, co jsem se dověděla někdy před rokem v knihkupectví při listování knížkou Toma Michella „Co mě naučil tučňák“. To mě samozřejmě zaujalo, stejně jako název a obrázek na obálce. Pokračovala jsem v ochutnávce a viděla jsem, že jednak se tady píše o učiteli Tomovi a jeho žácích, jak se společně starali o tvora zachráněného na pobřeží v Uruguayi před jistou smrtí (po ropné havárii), jednak je tato knížka tak trochu i cestopisem. Vzpomínky a postřehy se střídají s úvahami, veselá bezstarostnost se strachem: *“Přestože víme, že náš modus vivendi je neudržitelný, náš modus operandi zatím nebyl schopen zavést opatření potřebná k tomu, aby se populace volně žijících zvířat alespoň ustálila, natož zvýšila.”*

Děj se odehrává v sedmdesátých letech minulého století v Argentině a autor se poměrně podrobně rozepisuje o tehdejších poměrech, například o inflaci. Školní život žáků ani učitelů nebyl vždycky snadný - a tím spíš v knížce vyniká srovnání s jednoduchou radostí ze života, kterou projevoval Juan Salvado. Jakožto pták zvyklý na velké hejno se od samého začátku dokázal s Tomem i jeho žáky ochotně družit a přijímat jejich péči. Oplácel ji tím, že byl dobrým společníkem. Dával najevo svou náklonnost, a přitom neobtěžoval přílišnou vlastní aktivitou. Jeho noví přátelé se před ním nemuseli bát vyzrazení svěřených tajemství, mohli si vychutnat komické situace i uvolněnou atmosféru společných chvil. A jednou z nejhezčích kapitol je vyprávění, jak se plachému chlapci Diegovi díky tomu dokonce povedlo najít novou, příznivější cestu životem.

Tomovi žáci se vysloveně předháněli v tom, kdo se bude malému opeřenému příteli více věnovat. Díky nim se mohl cítit bezpečně, jako člen početného hejna, tak jak to právě tento druh nutně potřebuje. A chlapce i Toma velmi zajímalo a bavilo pozorovat jeho kuráž a inteligenci – například ve chvíli, kdy se poprvé ocitl pod schodištěm, nevšiml si jej a praštil se do hlavy. Víte, jak si poradil, aby se dostal nahoru za svým společníkem? „... Opět naboural do spodního schodu, ale tentokrát si překážku pozorně prohlédl nejdřív jedním a pak druhým okem, až se nakonec zdálo, že pochopil. Bez dalších okolků se vrátil ke schodu a vymrštil se vzhůru a dopředu, takže dopadl na břicho na prvním stupni. Přitom se praštil do hlavy o další schod. Nenechal se odradit, vstal a vyskočil o schod výš. Tentokrát přistál na břiše šikmo přes schod, takže se mohl natáhnout jak dlouhý a široký a přitom se nebouchnout do hlavy. Okamžitě celý postup zopakoval a opět doskočil úhlopříčně, a tak mě následoval a cikcak se sunul vzhůru po schodech...“

Bylo toho plno, čím tučňák svého přítele Toma, a nejen jej, pobavil. A co koho naučil. Nechci to ale všechno prozrazovat a raději vám knížku doporučím k přečtení. Tehdy v knihkupectví jsem ji nadělila sama sobě a ještě několik dalších výtisků jsem rozdala kamarádkám, ohlas byl ze všech

stran příznivý a také v knihovně se příběh Toma Michella dobře půjčuje. A to i přes smutná místa, na která čtenář postupně narazí. To nejhorší je hned na začátku, protože Juan Salvado byl jediným živým magellanským tučňákem, kterého Tom při své cestě k moři náhodně našel. Všichni ostatní následkem kontaktu s ropou uhynuli, byly jich stovky a bylo jasné, že něco podobného se často děje i jinde, kromě dalších způsobů, jak poškozujeme přírodu. Ostatně, ropu jako pohon dopravních prostředků rád a často využíval i Tom, toužící po poznávání světa.

Představte si sebe v takovéto situaci: bydlíte ve vypůjčeném bytě, máte zrovna těsně před jeho odevzdáním a před odjezdem, stojí před vámi úkol odmastit zmrzlý tučňák vybavený ostrým zobákem a drápy... Uklidit pak tu spoušť, sehnat pro nového společníka nějaké jídlo a rozmyslet si, co dál... Patrně byste se rozhodli pro totéž, co Tom. Pokusili byste se aspoň o to, co by se dělat dalo. A během toho byste přišli na další kroky. Přesně tak, jako když se Juan Salvado poprvé vydal na cestu do schodů. Už spoustu let se učím právě tohle: aspoň zkusit něco, co se zdá být těžké, ale co pokládám za správné. Zkusit začátek, nenechat se odradit prvními přehmaty, pilně si všimat, co a jak, na něco si přijít, něco okoukat, něčím inspirovat druhé... Není divu, že se mi knížka Toma Michella tak zalíbila.

Na internetu můžete Juana Salvada dokonce spatřit naživo, na videu, jak se spokojeně prohání ve vodě – viz [zde](#). Pohled na něj sice nemůže vyvážit smutek nad těmi, kdo takové štěstí neměli, ale i tak je to moc hezký zážitek. A dobře se hodí ke sváteční novoroční atmosféře. Přejeme vám, abyste i v budoucnu mohli zažívat takových příjemných chvil co nejvíce. **-ah-**

Listovka

Postřehy ze Slovenska – IV.

... Kos horský kolohřivec, neboli kos turecký. Na hrudi má bílou skvrnu podobnou půlměsíci. Vzácně jsem ho viděl u Arnoštova, tady je jich povícero. Mám radost. Vůbec se mne nebojí a poskakuje přede mnou jen pár metrů. Voní vemeníky a lákají podvečerní motýly, nad Belanskými Tatrami krouží orli křiklaví. Plantáže česneku medvědího se jemně vlní, nad malou louží, ve které leží utonulý komár, se vznášejí několik jeho druhů a po malé chvilce se znovu a znovu spouští jeden z nich dolů, jako by chtěl z kaluže svého druha zachránit... Potkávám tři trempy, lákají mne se vrátit s nimi, ale po chvilce váhání s díky odmítám. Ahoj, kamarádi! Jdu a hvozď mne objímá zvláštním způsobem. Přátelsky, ale v jeho objetí je i jakési varování, které si zatím nepřipouštím. Je pozdní odpoledne, ale je teplo, slunečno, les vydychuje tisíce vůněmi. Jdu svobodně a děkuji Bohu za to, že si mohu dovolit takovou anabázi. Značky zmizely. Přicházím na křižovatku stezek. Kam teď? Bloudím. Nezbyvá než stará zkušenost: dolů po proudu jednoho z potoků. A skutečně za dvě hodiny se dostávám do osady Ružbachy. Ovšem... nejsou to Vyšné, ale Nižné Ružbachy! Přešel jsem svůj cíl o sedm dlouhých kilometrů! Starý muž jde s bandaskou směrem k hospodě. Na pravou borovičku s kořenem hořce žlutého (vzpomínka na putování Malou Fatrou) si nechám čas, ale jedno pivo neuškodí. Muž míjí hostinec a čerpá vodu z nějakého hydrantu. Ochutnávám. Vynikající! Aha, jsem přece v lázních Vyšné Ružbachy. Voda mi tak chutná a jsem tak unaven, že si ji nabírám do polní láhve a jdu rozbít ležení do kopců za městečkem. Probouzím se hned vedle nádherné kyčelnice

Foto -jj-

žláznaté a cibulkaté. Praskot větví nade mnou. Do velkého hnízda přistál čáp černý! Okolo lesní pěšiny každých několik set metrů proudí horské potoky. V noci přšelo. Byla bouřka, ale byl jsem tak unavený, že mi to bylo jedno. Naštěstí brzy odešla. Vzduch voní. Doslova se třpytí ránem. Anebo se ráno třpytí jiskřivým vzduchem? To všechno slunce. Cítím se jako znovuzrozený. Začínám si propěvovat a oslovovat rostliny, které se i slovy snažím pohladit! Varieta růže alpské, plamének přímý, korálce trojklaná, hlístník hnízdák... Spím v oborohu. Na noc si vytahuji žebřík k sobě nahoru. Super! Na stěně visí starý kožich z ovčí vlny... **František Zima**

Zdraví a strava

Silvestr

Poslední letošní pokračování kurzů zdravého vaření bylo ve znamení silvestrovského pohoštění, ale jak uvidíte sami na následující straně, recepty jsou využitelné i pro jakoukoli jinou slavnostní příležitost...

Špaldoví šneci s tempehem

Ingredience: hladká špaldová celozrnná mouka (2 šálky), kokosový tuk (3 lžíce), voda (cca 1/3 šálku), sůl (menší lžička), prášek do pečiva (lžička), polovina tempehu nebo cihla uzeného tofu, kysané zelí (1/2 šálku), sójová omáčka (lžice)

Postup přípravy: Kokosový tuk roztavíme a vmícháme do mouky. Přidáme vodu, sůl a kypřicí prášek. Vypracujeme těsto, necháme ho odpočinout a vyválíme z něj tenkou placku. Na ni rozvrstvíme náplň z najemno nastrouhaného tempehu, zelí a sójové omáčky. Zamotáme do rolky, kterou krájíme namočeným nožem na 0,5 cm silné plátky. Klademe na pečicí papír a pečeme při 180 °C 15-20 minut.

Veganský vaječný likér

Ingredience: libovolné rostlinné mléko (500 ml), kešu (50 g), datle (6-8 ks), banán, rum (75 ml), kokosový olej (2 lžíce), sirup z agáve nebo podobný (lžice), škrob (lžička), vanilkový extrakt (lžička), skořice (1/3 lžičky), kurkuma (1/3 lžičky), ¼ muškátového oříšku

Postup přípravy: Datle a kešu namočíme na několik hodin (ideálně přes noc) do vody. Slijeme a obojí umixujeme v rostlinném mléce. Pokud chceme mít likér jemný, scedíme přes plátno. Do směsi dále přidáme banán a všechny ostatní ingredience kromě rumu. Znovu umixujeme a v hrnci na mírném plamenu za stálého míchání převaříme. Necháme vychladnout a přimícháme rum.

Pikantní slunečnicová pomazánka

Ingredience: 2 papriky, rostlinný olej, slunečnice (1/2 šálku), rajský protlak (1/3 šálku), olivy (1/3 šálku), česnek (2 stroužky), sůl (lžička), drcený pepř, chilli nebo chilli omáčka (dle chuti, ale nešetřit)

Postup přípravy: Papriky (můžou být různobarevné) pomažeme olejem a pečeme při 200 °C do vytvoření puchýřů. Necháme zchladnout, oloupeme a nadrobno pokrájíme. Slunečnici umeleme na mlýnku nebo posekáme v sekáčku, olivy nastroujeme najemno, česnek utřeme. Vše smícháme s paprikami a ostatními ingrediencemi.

Zázvorky

Ingredience: jemné ovesné vločky (šálek/cca 150 g), datle (100 g), zázvor (30-40 g), skořice (lžička), cukr (1-2 lžíce), kypřicí prášek (lžička)

Postup přípravy: Datle namočíme na několik hodin (ideálně přes noc) do vody, slijeme a umixujeme na hladkou pastu (pokud se lepí, přidáme malé množství vody). Smícháme se suchými vločkami, nadrobno nastrouhaným zázvorem a ostatními ingrediencemi. Těsto necháme odležet v lednici, tvoříme z něj libovolné tvary a pečeme při 180 °C 15-20 minut. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Dana Kindlmannová, Jiří Wagner, Iveta Holubová, Eva Legátová, František Zima

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2020

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE